

KOMPARÁCIA EFEKTÍVNEJ A NEEFEKTÍVNEJ APLIKÁCIE KONCEPCIE CPTED Z DOTERAZ REALIZOVANÝCH PROJEKTOV V ZAHRANIČÍ

COMPARISON OF EFFECTIVE AND INEFFICIENT APPLICATION OF THE CPTED CONCEPT FROM PROJECTS IMPLEMENTED ABROAD

Ing. Klaudia Kubalová

*Žilinská Univerzita v Žiline, Fakulta bezpečnostného inžinierstva, Katedra bezpečnostného manažmentu, 1. mája 32, 010 26 Žilina, Slovenská republika
Kontakt: klaudiakralova1@gmail.com*

ABSTRAKT

Myšlienka vytvárania bezpečnostného prostredia je podnietená okrem iného aj rôznymi princípmi, z ktorých k najpodstatnejším môžeme priradiť koncepciu CPTED. Názov je odvodený z anglických slov *Crime Prevention Through Environmental Design*, čo v preklade znamená prevencia kriminality prostredníctvom environmentálneho dizajnu. Táto koncepcia je postavená na názore, že správnym využívaním priestoru môžeme dospieť k zníženiu kriminality, čo bude mať za následok zvyšovanie bezpečnosti objektov nachádzajúcich sa v daných lokalitách. Na konferencii európskych expertov „*Towards a knowledge-based strategy to prevent crime*“ sa Rada Európskej únie zhodla, že predmetná koncepcia je preukázateľne efektívnou, úspešnou a uskutočniteľnou multidisciplinárnou stratégiou prevencie, o čom svedčí aj niekoľko úspešných projektov.

Kľúčové slová: bezpečnosť, koncepcie CPTED, kriminalita, prevencia

ABSTRACT

The process of designing security into architecture is known as "Crime Prevention Through Environmental Design." It includes a design built environment to reduce opportunities and fear of crime. Crime prevention through environmental design can help with reducing the chances of committing crimes and also can provide guidance to property owners on how to protect their property. There is not enough information about the concept in the territory of the Slovak Republic, so the objective of this article is to point out its effectiveness. The effectiveness of the CPTED concept will be demonstrated through an analysis of implemented projects abroad,

which have confirmed that the concept is an effective, successful and feasible multidisciplinary prevention strategy.

Key words: security, concept CPTED, crime, prevention

ÚVOD

Jedným z novodobých preventívnych prostriedkov pri predchádzaní kriminality je samotný návrh, realizácia a prevádzkovanie verejných priestorov alebo iných objektov. Postupy ako docieliť bezpečnejšie prostredie, ako aj zvýšiť povedomie v tejto oblasti sú obsiahnuté v koncepcii CPTED, akronym pre **C**rime **P**revention **T**hrough **E**nvironmental **D**esign.

Koncepcia CPTED sa čoraz viac uplatňuje v Európe, pričom významný vplyv tu majú architekti, urbanisti, polícia, sociológovia ako aj miestni politici. Táto metóda si vyžaduje angažovanie všetkých „stakeholderov“ od konzultačného procesu návrhu až po realizáciu a prevádzku vybraného priestoru.

1 KONCEPCIA CPTED

Za zakladateľov sa považuje viacero autorov a to: **Jane Jacobs, Ray Jeffery a Oscar Newman**. K vytváraniu koncepcie CPTED prispeli najmä tým, že zovšeobecniili tradičné uvažovanie v kriminológii a svoju pozornosť sústredili na fyzické prostredie a jeho postavenie v etiológii zločinu. „Pravdepodobne najvplyvnejšiu diskusiu mestského priestoru vo vzťahu ku kriminalite vyvolala kniha Jane Jacobs s názvom *The Death and Life of Great American Cities*, ktorá bola vydaná v roku 1961. Kriminológ Jeffery tvrdí, že práve Jacobs ako prvá prišla s myšlienkou, že základ pre prevenciu kriminality je tvorený vzájomnou interakciou ľudí a priestoru.“ [1].

Na území Slovenskej republiky sa s pojmom princíp CPTED stretávame až v roku 2007, kedy sa k tomuto termínu dostali **profesor Špaček a profesor Keppl** na Slovenskej technickej univerzite (STU) v Bratislave a to na Fakulte architektúry, Ústave ekologickej a experimentálnej architektúry. Profesori, ako i zástupcovia Policajného zboru SR boli pozvaní spolupracovať na európskom projekte s názvom „*Designing out Crime*“. Iniciatíva bola zo strany polície mesta Cork v Írsku. Ich prínosom do projektu boli najmä ich skúsenosti z pokusov o rehabilitáciu a zlepšenie prostredia sídlisk postavených v 60. a 70. rokoch 20. storočia. Profesor Keppl píše: „Jedným z pokusov o odstránenie anonymity prostredia panelákových sídlisk a zlepšenie obytného prostredia bola snaha o štrukturáciu a diferenciaciu

prostredia od intímneho cez súkromné, polosúkromné, poloverejné a verejné. Pokúsili sme sa definovať charakter jednotlivých priestorov“ [2].

Najviac používanou definíciou **konceptie CPTED**, s ktorou sa v literatúre stretávame je definícia Cozensa, ktorý tvrdí: *„Stratégia CPTED predpokladá, že pri vhodnom procese dizajnovania a pri efektívnom využití prostredia, ktoré bolo človekom vytvorené, možno dosiahnuť redukcii kriminality a obáv s ňou súvisiacich, a tým pádom aj zlepšenie kvality života.“* [1].

Koncepcia je postavená na názore, že správnym využívaním priestoru môžeme dospieť k zníženiu kriminality, čo bude mať za následok zvyšovanie bezpečnosti objektov nachádzajúcich sa v daných lokalitách [2].

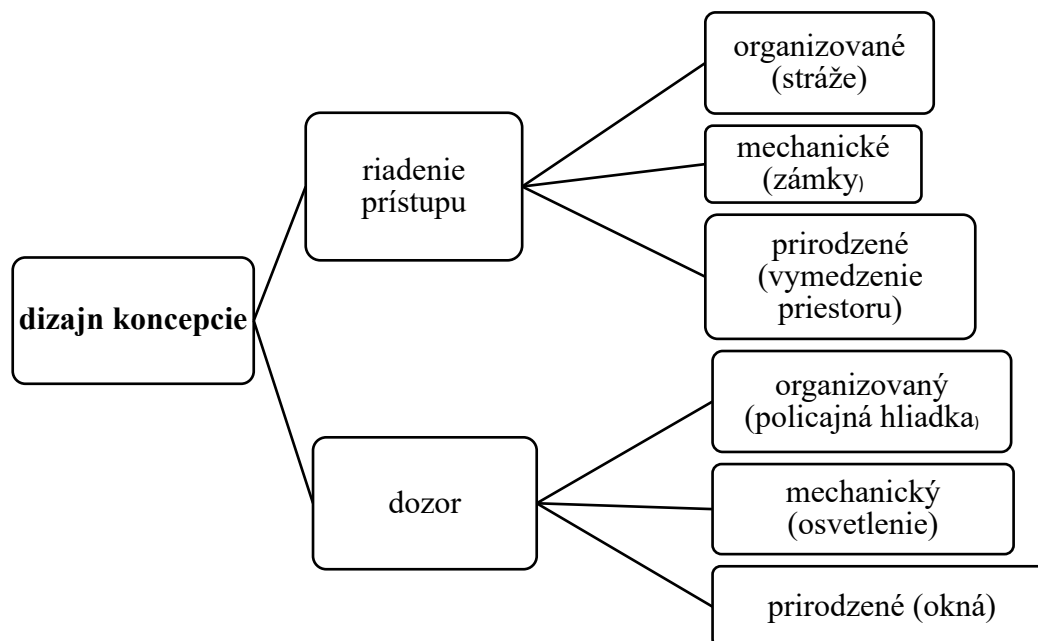
Podstata konceptu spočíva v tom, že správne navrhnutý dizajn a účinné využívanie prostredia môže viesť k eliminácii strachu a redukcii rôznych kriminálnych incidentov.

John J. Fay tvrdí, že metóda CPTED je kriminalisticko-environmentálnou teóriou, ktorá je založená na myšlienke: *„vhodným dizajnom a aplikáciou zastavaného a okolitého prostredia môžeme zlepšiť kvalitu života, ako aj znížiť strach z kriminality.“* Podľa Johna J. Faya by mali mať odborníci v oblasti bezpečnosti a prevencie kriminality dôkladné znalosti o koncepcii, ako aj samotnej aplikácii, aby mohli efektívnejšie spolupracovať s miestnymi úradníkmi ohľadom prevencie, architektmi, odborníkmi na dizajn a všetkými zúčastnenými pri dizajnovaní nových alebo renovovaní už existujúcich budov [3].

Koncepcia CPTED sa venuje identifikácii podmienok fyzického, ako aj sociálneho prostredia, ktoré dávajú možnosť k spáchaniu trestných činov a ich následnou modifikáciou, ktorej cieľom je redukovať túto činnosť. Taktiež sa zaoberá teritorialitou, vzťahom medzi verejným a súkromným priestorom, tvorbou prostredia a ďalšími významnými činnosťami.

Koncepciu CPTED radíme k **prirodzeným** prístupom k zločinnosti, ktorá sa na rozdiel od tradičných, pri ktorých v centre skúmania je páchatel', jeho čin a biografia, zameriava na ľudské činnosti. Ako už bolo spomenuté metóda CPTED je multidisciplinárnym prístupom, čo znamená, že využíva poznatky z kriminológie, environmentálnej psychológie a územného plánovania [4]. Dôraz kladie aj na súčasné myslenie behaviorálnych a sociálnych vied, komunitnú organizáciu a dodržiavanie zákona [5].

Spôsobom akým je fyzický priestor navrhnutý a následne implementovaný má priamy vplyv na páchanie trestnej činnosti. Vzťah medzi kriminalitou a fyzickým prostredím je chápaný ako **medzi-kultúrny** fenomén. Medzinárodne konferencie zistili, že vzťah medzi človekom a prostredím má univerzálnu povahu. To znamená, že ľudia napriek politickým a kultúrnym rozdielom reagujú približne rovnako na to, čo vidia v prostredí [6]. Existujú miesta, v ktorých sa ľudia cítia bezpečne (udržiavané, bezpečnostné prvky) a miesta, ktoré v nich budujú pocit strachu, zraniteľnosti (tmavé uličky, neudržiavané priestory, nulové zabezpečenie) [7].

Obrázok 1 Typický koncept riadenia a sledovania

1.1 POČIATKY FORMOVANIA KONCEPCIE CPTED

Snaha o kontrolu a ovplyvňovanie správania ľudí za pomoci pretvárania urbánneho prostredia zasahuje až do staroveku. Koncepcia CPTED bola však až neskorším produktom, ktorý vznikol ako výsledok vplyvu urbanizácie a industrializácie na nárast kriminality v Chicagu. Autorom myšlienky využívať usporiadanie a estetiku materiálneho prostredia, ako prvok slúžiaci na znižovanie kriminality je považovaná Elizabeth Wood (1961 Housing Design: A Social Theory). Jacobs Jane (1961 The Death and Life of Great American Cities) v reakcii na kritiku vývoja amerických miest predložila riešenie „*funkčného sprehľadnenia usporiadania mestského priestoru prostredníctvom konceptu „oči na ulici“*“, ktorý bol neskôr inkorporovaný do CPTED“ [4].

K ďalším významným autorom môžeme zaradiť prácu Jefferyho (1971), ktorej názov je prvým priamym použitím názvu koncepcie CPTED. V práci poukazuje na podceňovanie environmentálnych prvkov [3]. Teoretickú problematiku rozpracoval Newman (1972 *Defensible Space: Crime Prevention Through Urban Design.*), ktorého prínosom bola pojmová charakteristika kľúčových pojmov (napr. *defensible space*). Newman rozdelil územie na 4 sekcie:

- verejné,
- poloverejné,
- súkromné,
- polo-súkromné.

Z mladšieho obdobia sa koncepcii CPTED venuje **Timothy D. Crowe** v knihe *Crime Prevention Through Environmental design*. Táto kniha je kľúčovou pre každého, kto sa chce podieľať na architektonickom dizajne, správe priestoru a mestskom plánovaní. Koncepty prezentované v tejto knihe vysvetľujú súvislosť medzi dizajnom a ľudským správaním. Pochopenie tohto prepojenia umožňuje lepšie pochopiť využívanie prírodných faktorov životného prostredia slúžiacich na minimalizáciu strát a kriminality a na maximalizáciu produktivity [5].

Ďalším autorom, ktorý sa zaoberá koncepciou CPTED je **Paul M. Cozens** vo svojom diele „*Think Crime! Using Evidence, Theory and Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) for Planning Safer Cities.*“ Kniha je vhodná pri profesionálnom používaní koncepcie CPTED. Obsahuje aktualizované údaje a poskytuje zásadné informácie o CPTED, ako aj prevencii kriminality pre architektov, projektantov profesionálov v oblasti bezpečnosti, plánovačov miestnej samosprávy a bezpečnostných manažérov, policajných a komunitných bezpečnostných manažérov. Opisuje, ako využiť teóriu pri aplikovaní CPTED na prevenciu kriminality, zvyšovanie bezpečnosti komunity a vytváranie bezpečnejších miest. Zameriava sa na vytváranie efektívnych intervencií CPTED prispôbených každému konkrétnemu miestu alebo objektu [5].

1.2 PRÍLEŽITOSTI SPÁCHANIA PROTIPRÁVNEHO KONANIA A KONCEPCIE CPTED

Teória o trestných činoch naznačuje, že ak páchatel' chce spôsobiť protiprávne konanie, respektíve spáchať trestný čin vyhľadáva určitý cieľ a príležitosť. Ak implementujeme

preventívne opatrenia redukujúce kriminalitu prostredníctvom stratégie environmentálneho dizajnu (CPTED) znížime príležitosti trestných činov.

V publikácii „*Opportunity makes the thief*“ z roku 1998, Felson a Clarke poukazujú na 10 princípov teórie príležitostí k trestnej činnosti. Popisujú príležitosti alebo zraniteľné miesta, ktoré sú príčinou páchania zločinu:

- pri každej trestnej činnosti významnú rolu zohráva príležitosť
- každá príležitosť je špecifická
- príležitosť je sústredená v čase a priestore
- kriminalita závisí od každodenného diania
- jeden zločin, vytvára / podnecuje vznik ďalšieho
- niektoré objekty/ produkty predstavujú lákavejšie príležitosti (hodnota)
- sociálne, technologické a iné zmeny vytvárajú ďalšie príležitosti
- príležitosť k spáchaniu trestného činu sa dá znížiť
- eliminácia príležitostí zvyčajne neodstráni kriminalitu úplne
- elimináciou cieľenej príležitosti vieme však dosiahnuť pokles kriminality [7].

Podľa Faya J. Johna „*architekt je kľúčom k otvoreniu príležitostí spojených s prevenciou kriminality prostredníctvom prístupu založeného na životnom prostredí. Architekt je základným prvkom pri vytváraní štruktúry, ktorá bude pracovať v tandeme s rôznymi CPTED stratégiami. Musí však byť v tomto smere efektívny, ako aj zručný vo viacerých oblastiach*“ [7].

Architektúra dokazuje svoju komplexnosť, ktorá zasahuje aj do oblasti prevencie kriminality. Je zrejmé, že intervencie len z jej strany neposkytnú riešenie na celý problém, a preto je pre celkový účinok nutná spolupráca s multi-odborovou komunitou. Po preskúmaní aktuálneho stavu na Slovensku je možné konštatovať, že povedomie v danej oblasti, ako i samotná aplikácia v praxi je relatívne nízka. Na druhú stranu môžeme poukázať na zahraničie, kde je evidovaných už viacero úspešných pokusov [5].

2 EFEKTÍVNA APLIKÁCIA KONCEPCIE CPTED Z DOTERAZ REALIZOVANÝCH PROJEKTOV

V roku 2015 po aplikácii koncepcie CPTED v Austrálii a na Novom Zélande dospeli k týmto záverom, ktoré spracovali v informačnom liste:

- ak páchateľ vie, že ho niekto sleduje, tak je menšia pravdepodobnosť, že dôjde k spáchaniu trestného činu

- čím väčšie úsilie je potrebné vynaložiť k spáchaniu trestného činu, tým je pravdepodobnosť spáchania trestného činu nižšia
- čím nižšie je vnímaná alebo skutočná odmena, tým sa pravdepodobnosť spáchania trestného činu znižuje
- koncepcia zredukovala kriminalitu o viac ako 15 % [7].

V knihe *CPTED and Traditional Security Countermeasures* autor uvádza, že prevencia kriminality prostredníctvom koncepcie CPTED sa na Novom Zélande a v Austrálii preukázala ako účinná.

Je možné navrhnuť a následne zabezpečiť daný priestor tak, aby páchatel:

- mal pocit, že ho môže niekto sledovať, prípadne zahliadnuť
- zabezpečiť objekt prípadne vec tak, aby páchatel musel vynaložiť väčšie úsilie k jeho dosiahnutiu
- minimalizovať príležitosti k spáchaniu trestných činov
- vnímané odmeny neboli hodnotné (ak je to možné)

Aplikácia koncepcie CPTED v Dánsku

Architekt **J. Allpass**, vedúci hnutia, bol zodpovedný za návrh obytnej oblasti v Dánsku, kde sa vytvára pocit bezpečia prostredníctvom ovplyvňovania dizajnu. 5 míl od Kodane sa nachádza Sibelius (statok), ktorý je považovaný za model filozofie **Designing Out Crime**.

Záver:

- sociálny priestor budovať tak, aby v ňom bol zabezpečený prirodzený dohľad nad ľuďmi, čo bude viesť k predchádzaniu trestnej činnosti
- zvyšovanie pocitu pripútanosti k danému priestoru (pocit, že tu patím)
- zverejňovať odporúčania:
 - vyhýbať sa tmavým miestam, mŕtvym uhlom, používať fyzické bariéry a iné
- povzbudzovať ľudí, aby využívali verejné priestranstvá (sociálny kontakt)
- poskytovať zariadenia pre mladých a dospelých ľudí
- využívať tvrdené sklá
- terénne úpravy
- celková údržba okolia
- chodník navrhnuť spolu s označením „vjazd do dopravnej oblasti“ (vozidlo, chodec)

- súkromné priestory zreteľné označené

Aplikácia koncepcie CPTED vo Washingtone

Prevenia kriminality prostredníctvom environmentálneho dizajnu môže pomôcť znížiť šancu na spáchanie trestných činov a zároveň môže poskytnúť pokyny pre vlastníkov nehnuteľnosti, ako ochrániť svoj. Posilnite svoje prostredie a zabráňte prostredníctvom environmentálnych faktorov vytváraniu trestných činov.

Ak chcete znížiť príležitosti k spáchaniu trestných činov, zaistite aby Váš majetok mal toto:

- oplotenie / zábrany
- uzamknuté vstupy
- vchody bez kríkov
- viditeľné a zreteľné značenia
- funkčné osvetlenie (na zvýšenie viditeľnosti, redukciu tieňov)
- tmel proti grafitom (fasáda, plot)
- udržiavané okolie

zabezpečenie odpadkových košov (dbať na primeranú vzdialenosť od obydľia)

Aplikácia koncepcie CPTED v Holandsku

K jedným najpokročilejším stratégiám koncepcie CPTED patrí holandský projekt **Police Labelled Secured Housing**, ktorý uplatňuje princípy koncepcie CPTED, pričom spája fyzické a sociálne faktory prostredia. V komparácii s SBD sa odlišuje len s rozšírením požiadaviek o urbanistické plánovanie a životné prostredie, ich bližšou špecifikáciou. Výsledkom certifikácie v rokoch 1997-2001 bola 95% redukcia rizika vlámania alebo krádeží v zabezpečených obytných priestoroch [4].

Certifikát sa udeľuje až po ukončení výstavby, ako aj po kontrolnej inšpekcii, pričom zahŕňa 5 druhov požiadaviek:

- verejný priestor,
- dispozícia,
- urbanistický dizajn,
- stavba,
- bytová jednotka [6].

Vzhľadom na výstavbu nie sú všetky položky povinné.

CPTED zdôrazňuje:

1. Fyzické prostredie,
2. Správanie ľudí,
3. Produktívne využitie priestoru,
4. Prevenciu kriminality [11].

2.1 NEEFEKTÍVNA APLIKÁCIA KONCEPCIE CPTED Z DOTERAZ REALIZOVANÝCH PROJEKTOV

Horeuvedené štúdie poukazujú na účinnosť koncepcie CPTED a jej schopnosť znižovať kriminalitu vo vybraných priestoroch. Nie vždy aplikáciou danej koncepcie sa preukázala 100 % účinnosť.

Park Genesis

Ako príklad môžeme uviesť park **Genesis a jeho okolie**, ktoré bolo opísané ako jedno z najhorších lokalít v Severnej Karolíne. V tejto lokalite bola kriminalita veľmi vysoká, čo bolo podnietené obchodovaním s kokaínom a heroínom. V roku 1993 bytová organizácia (nezisková) v spolupráci s políciou (Charlotte Police Department), začala vykupovať domy, ktoré následne poskytli rodinám z nižších sociálnych pomerov. U týchto rodín muselo byť preukázané, že nemajú problém so zákonom. Základným prvkom pri implementácii koncepcie CPTED bol **formálny dohľad**. Zabezpečila sa zvýšená prítomnosť polície na základe navrhnutého programu kontroly v komunite. Hliadky boli aktívne už počas samotných renovácií [10]. Taktiež bol implementovaný princíp **kontroly prístupu** prostredníctvom dopravných bariér. Cieľom týchto bariér malo byť zamedzenie prechodu cez danú oblasť, či už na pešo alebo dopravným prostriedkom, aby sa zabránilo potenciálnemu predaju drog. Ako ďalší prvok aplikácie môžeme spomenúť **údržbu**. Došlo k vyčisteniu chodníkov, úprav ulíc a terénu. Využila sa aj **teritorialita** územia, pretože pri vchode do parku Genesis bola umiestnená tabuľa s názvom, ktorá podporila vlastníctvo a vymedzila priestor. Vyhodnotenie aplikovaných opatrení je nasledovné:

„Prvky CPTED boli posudzované z údajov o hlásených trestných činoch, ktoré sa stali v parku Genesis v rokoch 1984, 1989, 1993 a 1994. Počet celkových trestných činov, ku ktorým došlo v susedstve, sa v roku 1989 zvýšil, ale v rokoch 1993 -1994 došlo k miernemu poklesu. Násilné trestné činy sa znížili o 78 percent, majetkové trestné činy sa znížili o 39 percent a celkovo kriminalita klesla o 63 percent. Zatiaľ čo všetky ostatné trestné činy zaznamenali od roku 1989

do roku 1994 pokles, počet hlásených znásilnení a obchodných krádeží vlámaním sa zvýšil. Je potrebné poznamenať, že prípady hláseného znásilnenia a komerčného vlámania boli však stále relatívne nízke. Aj keď údaje neboli pôvodne preskúmané, autori spomínajú potenciálne zvýšenie kriminality počas prvých šiestich mesiacov roku 1995. Porovnanie kriminality od januára do júna 1994 a 1995 naznačuje zvýšenie kriminality (zbraňami, útokmi, vlámaním do domácnosti, krádež vlámaním, krádeže v autách a krádeže vozidiel). Celkovo sa miera kriminality počas skúmaného obdobia zvýšila o 57 percent. Ďalšie preskúmanie miery kriminality v roku 1995 a nasledujúcom období nebolo vykonané.“ [8].

Lockwoods gardens

Je verejná výstavba v Oaklande v Kalifornii. Toto miesto podobne ako park Genesis sa vyznačuje vysokou mierou krádeží, lúpeží a drogovej činnosti. Obyvatelia sú zvyčajne chudobní, pričom ide prevažne o neúplné rodiny. Úrad pre bývanie sa rozhodol do tejto lokality implementovať prvky koncepcie CPTED. Zabezpečili **formálny dozor**, načo boli najatí strážcovia, ktorí mali na starosti hliadkovanie nad majetkom. Prvých 7 mesiacov bol nepretržite v danej lokalite minimálne jeden strážca, ktorý zastavoval každé prichádzajúce auto vstupujúce do oblasti. Okolie bolo vylepšené **osvetlením**, pozemok vymedzili pomocou **oplotenia**, aby zabránili neoprávnenému vstupu. Skúmali sa trestné činy, ku ktorým prišlo v rokoch 1991-1994 [3]. „Údaje o násilných trestných činoch potvrdili efektívnosť koncepcie CPTED, avšak majetková trestná činnosť tento efekt **nepotvrdila**. Jedným z obmedzení, ktoré vyplýva z tejto štúdie môže byť aj časové obdobie, vzhľadom na to že sa nevykonalo porovnanie v rámci dlhodobých dôsledkov“ [9].

3 PRINCÍPY PREVENČIE KRIMINALITY V SÚLADE S KONCEPCIOU CPTED

Nasledujúce princípy Vám môžu asistovať pri redukcii príležitostí na zločiny, ktoré by sa mohli vyskytnúť vo Vašom dome, vo Vašej práci alebo Vašej firme. Tieto princípy môžu byť zväžené k rozvoju a implementácii zo strany jednotlivcov, komunít, partnerov alebo firiem a môžu pôsobiť ako kontrolný list k tomu, aby bolo možné vidieť, ktoré kroky je potrebné podniknúť práve v rámci Vašich vlastných konkrétnych podmienkach. Nejde o prípad, kde je potrebné použiť všetkých 10 princíпов naraz, nakoľko môžete z nich použiť len jeden a ten Vám pomôže, prípadne môžete zvoliť kombináciu viacerých z nich, dôsledkom čoho vytvoríte celkový prevenčný plán, ktorý bude efektívne pôsobiť na potlačanie kriminality.

1. s'ťažovanie cieľ'a

V zásade toto odkazuje na vytváranie prekážok pre útočníka v jeho prístupe a vytvára väčší odpor pri prístupe a uskutočniteľnosti kriminality. Nechcete predať, aby Váš komplex spadol do kategórie mäkkých cieľov. Toto môže byť :

- zvýšenie počtu zámkov na dverách a oknách
- výmena neefektívnych dverí a okien, ktoré sú čiastočne slabou prekážkou alebo zárubne sú v stave potreby opravy
- montáž spevnených pántov a spevnených zárubní
- zaistenie vonkajších priestorov budovy kamerovým systémom
- inštalovanie LED svietidiel na senzory pohybu
- solárne svietidla

2. odstránenie cieľa

Tento princíp je vo väčšine prípadov bezplatný a celé je to o zaistení, že potenciálny cieľ pre útočníkov je mimo ich zorného poľa, takže nepríťahuje ich pozornosť. Toto môže byť:

- nenechávať predmety v opustenom vozidle
- parkovať vaše vozidlo v garáži ak ju máte
- zaistiť, že nenechávate predmety pútajúce pozornosť vo výhlade cez vaše kuchynské okno (notebook, telefón , kľúče, kabelky)
- nenechávajte objekty pútajúce pozornosť ako video-konzoly, ipady alebo starožitnosti vo výhlade na dolnom poschodí

3. odstránenie prostriedkov k spáchaniu zločinov a znížení príležitostí

Ako pri odstraňovaní cieľa tento princíp je taktiež relatívne nízko nákladový. Vzťahuje sa k zaisteniu predmetov tak, že nie sú prístupné útočníkom k tomu, aby im pomohli pri páchaní trestných činov. Toto môže byť:

- nenechávať záhradnú techniku voľne v záhrade, potom ako dokončíme prácu s ňou
- uistenie sa, že rebríky nie sú zanechané v prístupnej pozícii
- nechávanie košov na kolieska mimo dosahu útočníkov , nakoľko môžu byť nápomocné pri lezení alebo transporte predmetov preč z daného objektu
- uistite sa, že tehly alebo sutiny sú odpratane
- prostredníctvom údržby vytvárajte pozitívny obraz prostredia

4. znižovanie finančných prostriedkov

Útočník bude chcieť maximalizovať množstvo získanej sumy z podstúpenia rizika páchania zločinu a toto sú spôsoby k zníženiu potenciálneho vyplácania finančných prostriedkov. Toto môže byť:

- bezpečnostné označenie vášho majetku
- použitie domácich trezorov k zabezpečeniu hodnotných a sentimentálnych predmetov
- používanie atráp vo výkladoch
- uistenie sa, že nenechávate kľúče od vozidla na viditeľnom mieste

5. kontrola prístupu

Ako princíp navrhuje, toto je jednoduché pozeranie sa na opatrenia, ktoré kontrolujú prístup k určitému miestu, osobe alebo objektu. Toto môže byť:

- uzamykanie vašich dverí a okien a odstraňovanie kľúčov zo zámkov po ich použití
- uistenie sa, že zámky v aute sú zamknuté, a že strešné okno a ostatné okná sú zatvorené
- uistenie sa, že ploty nie sú vyššie ako 1,5 metra (kvôli výhľadu)
- steny a iné zábrany sú v dobrom stave a nepotrebujú opravu, čím neposkytujú nezámerne prístupový bod
- nastavenie bezpečnostného systému v mieste obchodných centier alebo komerčných budov (vstupné a výstupné miesta- SBS pracovníci, ID prístupový systém, hromadný notifikačný systém)

6. policajný dozor

- útočníci zrejme nechcú byť videní a vyhľadávajú príležitosti zatajenia, ktoré by im pomohli k spáchaniu zločinu, zdokonaľovanie policajného dozoru okolo domov, firiem, či verejných priestranstiev je veľmi dôležité,

Toto môže byť:

- nemať 8 stôp vysoké ploty pred Vaším domom, ktoré jednoducho poskytuje bariéru pre útočníka k práci, aby nebol videný
- pridanie kamerového systému na komerčné stránky alebo verejné priestranstvá
- ustanovenie schémy susedskej hliadky vo Vašej ulici
- podporovanie susedov a zamestnancov k tomu, aby boli viac opatrní v každodenných činnostiach (napr. pokiaľ sú na prechádzke so psom alebo počas ich prestávky na obede

7. Zmeny v prostredí

Útočníci majú radi familiárnosť s prostredím, radi poznajú cesty do / z územia a poznajú, že môžu jednoducho ujsť ak si to situácia vyžaduje. Prostredie by taktiež nemalo vyzerat' akoby boli neudržiavané, prázdne a zanedbané (pocit chýbajúceho vlastníka).

To predstavuje:

- spolupráca s políciou a lokálnymi autoritami na uzatváraní chodníkov
- zaistenie, že grafity a domáci, komerčný odpad bude odstránení
- nahlasovanie problémov ako rozbité verejné osvetlenie príslušným orgánom
- organizovanie alebo zúčastňovanie sa environmentálnych akčných dní (dni zeme a iné)
- chcete zmeniť správanie kriminálnika a zredukovať ich príležitosti

8. nastavenie pravidiel

Zmena našich návykov môže požadovať nastavovanie pravidiel a informovanie ľudí o nich si môže vyžadovať umiestňovanie značenia v primeraných umiestneniach.

Toto môže byť:

- predstavovanie nových pravidiel vo Vašom dome, že posledná osoba, ktorá odchádza alebo vstupuje do nehnuteľností má zamknúť dvere a odstrániť kľúče zo zámkov
- informovanie návštevníkov na komerčných stránkach, že musia ohlasovať na recepcií ich príchod
- uistiť sa, že zamestnanci nosia ID karty neustále pri sebe
- informovanie používateľov, že určité miesta sú nedostupné medzi určitým časom a nemôžu do nich v danom čase vstúpiť

9. Zvýšenie šance „byť chytený“

Ako bolo už spomenuté útočníci nechcú byť videní a vyhľadávajú zatemnené miesta (skryté, bez dozoru) okolo miest, kde zamýšľajú spáchať trestný čin. Existujú spôsoby, ktoré môžu zvýšiť šancu, aby útočník bol videný.

Týmto môžu byť:

- uistenie sa, že domáce bezpečnostné osvetlenie je na svojom mieste a je v pohotovosti

- použitie vysokokvalitného bezpečnostného digitálneho dohľadového systému, špeciálne na obchodné centrá a verejné priestranstvá
- redukovanie výšky plotov pred nehnuteľnosťami, aby neboli vyššie ako tri stopy a uistenie sa, že prerastené kríky neposkytnú zabránenie priamej viditeľnosti
- zdokonalenie pevných prekážok a zvýšenie úrovne bezpečnosti k spomaleniu útočníka znamená, že bude musieť vyvinúť viac námahy a času v alebo na určitom mieste

10. odrádzanie páchatel'a

Odstrašovanie útočníkov alebo odrádzanie ich zámerov môže byť vykonané niekoľkými spôsobmi. Niektoré prístupy budú vykonané v partnerstvách z špecifickými agentúrami alebo organizáciami, iné môžu byť vykonané okolo Vášho komplexu.

Toto predstavuje:

- používanie časových spínačov k tomu, aby Váš dom vyzeral, že je v ňom zabezpečená dostatočná údržba (pocit vlastníctva) aj v prípade, že sa v danej nehnuteľnosti momentálne nenachádzate (dovolenka, dôraz najmä na nočné hodiny). Taktiež zapnite rozhlasové relácie v rádiu, aby bolo počuť hlasy.
- odporúčanie potenciálnym páchatel'om účasť na drogových rehabilitačných programoch
- využitie každej príležitosti k implementácii opatrení prevencie kriminality okolo domu a firiem

ZÁVER

Prevencia kriminality prostredníctvom environmentálneho dizajnu charakterizuje predpoklad, že každá komunita - či už sú to priestory pre podnikanie, kancelárska budova alebo susedstvo - môžu byť bezpečnejšie, a to na základe efektívneho plánovania návrhov.

Architektúra, usporiadanie priestoru, dizajnovanie, školenia pre zamestnancov a vytváranie bezpečných komunit predstavujú významnú úlohu pri vytváraní prostredia. Je dôležité, aby každé prostredie bolo navrhnuté tak, aby pre potenciálnych páchatel'ov bolo čo najmenej atraktívne, čím dokážeme zabezpečiť redukcii kriminality.

Zámerom koncepcie CPTED, ako ho popísala Americká rada pre prevenciu kriminality v USA, je eliminovať mieru kriminality a zaistiť, aby sa užívatelia daných priestorov cítili bezpečnejšie a menej sa báli kriminality.

Tieto fyzické princípy CPTED môžu tiež podporiť pozitívne interakcie a zmysel pre komunitu medzi používateľmi priestoru tým, že urobia prostredie prirodzene priaznivým pre bezpečnú a pozitívnu účasť a minimalizujú potenciál nevraživosti alebo zlých aktérov.

POUŽITÁ LITERATÚRA

CROWE, T., 2000. *Crime prevention through environmental design – applications of architectural design and space management concepts*. 2nd. edition. Louisville. ISBN 978—0-7506-7198-9.

CROWE, T., 2013. *Crime prevention through environmental design*. United States of America. ISBN 978-0-12-411635-1

Crowded Places Guidance. 2017 [online]. [cit. 22. 9. 2020] Available from: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/820082/170614_crowded-places-guidance_v1b.pdf

COLQUHOUN, I., 2004. *Design out crime: Creating safe and sustainable communities*. Oxford Elsevier.

GELLER, B., 2012. Building our way out of crime. [on-line] available from: <http://www.olneyville.org/geller-belsky-case-study.pdf>

GUARAV, H. T., 2019. *CPTED 1*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/335455484_Crime_Prevention_Through_Environmental_Design_Creating_a_Safer_Community

FAY, J. J., 2007. *Encyclopedia of security management*. Second edition. Elsevier. ISBN 978-0-12-370860-1.

FENELLY, L. J., 2017. Parking lots and garages. In L. J. Fenelly and M. A. Perry (eds.). *Physical security: 150 Things you should know*. Cambridge, MA: Elsevier

FENELLY, L. J., 2018. *CPTED and traditional security countermeasures*. CRC press. ISBN 978-1-138-48974-5

FENELLY, L. J., 2017. *Effective physical security*. Elsevier. ISBN 978-0-12-804462-9.

FOREST, J. F., 2006. *Homeland Security: Protecting American's Targets*. Greenwood. United States of America. ISBN 0-275-98769-8.

HESTERMAN, J., 2015. *Soft Target Hardening: Protecting People from Attack*. USA. ISBN 978-1-4822-4421-2.

KALVACH, Z., 2016. *ZÁKLADY OCHRANY MĚKKÝCH CÍLŮ*. Praha: Soft Targets Protection Institute.

KALVACH, Z., 2016. Basics of soft targets protection – guidelines. Soft Targets Protection Institute , z.ú., Prague. 2016. [cit. 2020-31-03]

KAVICKÝ, V. – JANGL, Š. – GAŠPIERIK, L., 2015. *Terorizmus hrozba doby*. Vydavateľstvo: Citadella. ISBN 978-80-89628-84-1.

KAVICKÝ, V. – JANGL, Š. – GAŠPIERIK, L., 2015. *Terorizmus hrozba doby*. Vydavateľstvo: Citadella. ISBN 978-80-89628-84-1.

KUBÍKOVÁ, Z., 2017. *Hrozby medzinárodného terorizmu a súčasná ochrana pred terorizmom v SR – návrh*. Diplomová práca. Žilina: FBI ŽU.

MATLOVIČOVÁ, K. 2014. *Intraurbánna kriminalita a jej prevencia v konceptuálnom rámci cpted*. Available from:
[https://www.unipo.sk/public/media/16282/Intraurbanna_kriminalita_a_jej_prevencia_v_konc_eptualnom_ramci_CPTED_\(priklad_mesta_Presov\).Matlovicova.pdf](https://www.unipo.sk/public/media/16282/Intraurbanna_kriminalita_a_jej_prevencia_v_konc_eptualnom_ramci_CPTED_(priklad_mesta_Presov).Matlovicova.pdf)

MRÁZKOVÁ, L., 2019. *The assessment of the security state of the soft targets*. Available from:
<http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/41/354.pdf>

WORTLEY, R., 2008. *Environmental criminology and crime analysis*. Devon Willan publishing. ISBN 0-7506-5492-9.